

Grau en Ciències Polítiques i de l'Administració
Treball de fi de Grau (21686)
Curs acadèmic 2017-2018

ELS DESPLAÇAMENTS FORÇATS PEL CANVI CLIMÀTIC AL PACÍFIC SUD-OEST

Àngel Guevara i Colell
173083

Tutora del treball:
Caterina García Segura

DECLARACIÓ D'AUTORIA I ORIGINALITAT

Jo, *Àngel Guevara i Colell*, certifico que el present treball no ha estat presentat per a l'avaluació de cap altra assignatura, ja sigui en part o en la seva totalitat. Certifico també que el seu contingut és original i que en sóc l'únic/a autor/a, no incloent cap material anteriorment publicat o escrit per altres persones llevat d'aquells casos indicats al llarg del text.

Àngel Guevara i Colell
7 de juny de 2018

Abstract

El canvi climàtic es presenta a través d'un repertori de modificacions mediambientals que porten associades, entre d'altres conseqüències, desplaçaments humans induïts per la modificació de l'hàbitat. Si bé hi ha un interès creixent en el tema del canvi climàtic i el desplaçament, no sembla que hi hagi un consens sobre la qualificació de l'estatut dels desplaçats induïts pel canvi climàtic. Aquesta manca de consens ha fet aflorar la problemàtica del "buit legal" en el dret internacional, demostrant com les estructures jurídiques actuals s'han construït per a propòsits diferents i són així limitades en la seva aplicació. L'escenificació d'aquesta problemàtica s'ha donat en els estats illencs del Pacífic Sud-Oest, la regió en la qual les persones que hi viuen tenen més risc a curt termini d'haver-se de desplaçar sense tenir cap tipus de protecció o drets associats. Aquest treball intenta ressaltar la situació de les persones d'aquests estats dins del dret internacional, exhibint en un inici les diferents conceptualitzacions usades tant en la literatura institucional com acadèmica i les implicacions i interessos polítics usades en les mateixes. Seguidament es presenten un seguit de possibles escenaris de futur per a aquestes persones basant-nos en la possibilitat de que es duguin a terme i en la anhelació dels mateixos per part dels afectats.

Índex

1. Introducció	5
2. Marc teòric	7
2.1. Els refugiats	7
2.2. Els desplaçats interns	11
2.3. Migrants climàtics o migrants mediambientals	12
2.4. Altres conceptes	14
3. Metodologia	16
4. Anàlisi dels possibles escenaris	18
4.1. Ampliar la Convenció de Ginebra de 1951	18
4.2. Incloure els desplaçats forçats mediambientalment com a apàtrides	19
4.3. Incloure el canvi climàtic dins el marc de la protecció complementària	20
4.4. Establir una protecció “sui generis”	22
4.4.1 Establir un protocol global o convenció específica	23
4.4.2 Establir diversos tipus d’acords especials o bilaterals	25
5. Conclusions	30
6. Bibliografia	33
7. Annex	37

1. INTRODUCCIÓ

L'any 1999 l'augment del nivell del mar, causat pel canvi climàtic, es va empassar dues illes de l'estat de Kiribati¹, ubicat a l'Oceà Pacífic. Tenint en compte que l'elevació mitjana d'aquest estat, així com en d'altres com Vanuatu, els Estats Federats de la Micronèsia o les Illes Marshall, és tan sols de dos metres sobre el nivell del mar, no és d'estrenyar que l'augment del nivell del mar es consideri una amenaça per a la pròpia existència de les nacions.

Durant els anys vuitanta i noranta el canvi climàtic era predominantment concebut com un aspecte exclusivament científic i mediambiental. No obstant, a partir dels anys noranta els potencials impactes del canvi climàtic en la humanitat van ser identificats pel Panell Intergovernamental del Canvi Climàtic (IPCC, per les seves sigles en anglès). Es va assenyalar² com probablement milers de persones haurien de migrar a causa de l'erosió costera, les inundacions i la disrupció agrícola i que el canvi climàtic podria necessitar la consideració de migració i reassentament de persones fora de les fronteres nacionals. Anys més tard, es va establir un consens entre el 97% dels experts científics³ de que una ràpida acumulació de gasos d'efecte hivernacle és fruit de les activitats humanes i que aquesta augmentaria si no hi hagués un creixent nombre de mesures de mitigació.

Malgrat el concepte de refugiats climàtics i mediambientals es va contemplar inicialment als anys vuitanta⁴, no va ésser fins entrat el segle XXI quan a causa de l'augment de la discussió sobre el canvi climàtic, amb motiu de la demostrada relació entre aquest i l'acció humana, i del recent submergiment d'illes, es va iniciar un debat entre estats, organitzacions internacionals i acadèmics per a abordar la seva situació. El debat ha fet aflorar múltiples preocupacions arreu del món sobre aquelles zones d'on són, i seran a curt termini, els possibles migrants forçats pel medi ambient: àrees costeres de Bangladesh, estats insulars del Carib o bé de l'Oceà Pacífic entre moltes d'altres. A causa del citat enfonsament d'illes al Pacífic, bona part de l'escenificació, tan institucional i acadèmica, dels primers afectats

¹ Kirby, Alex. "Islands Disappear Under Rising Sea Levels", BBC News (14 de juny de 1999, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/268892.stm>).

² Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), "Climate Change: The IPCC Scientific Assessment: Final Report of Working Group I" (Cambridge University Press, 1990).

³ Peter T Doran i Maggie Kendal Zimmerman, "Examining the Scientific Consensus on Climate Change" (2009) 90 Eos, Transactions, American Geophysical Union, Vol. 90, No.3, pp. 22-23.

⁴ El-Hinnawy, Essam. "Environmental Refugees" (United Nations Environment Programme, 1985).

directes del canvi climàtic, s'ha focalitzat en els estats i migrants de l'Oceà Pacífic, exactament a la regió del sud-oest.

El múltiple nombre de publicacions del debat s'ha centrat des d'un inici en una problemàtica essencial: com la situació d'aquestes persones no està protegida pel dret internacional, quedant-se així sense cap tipus de drets ni protecció a fer efectius. Donat que el dret internacional reconeix únicament uns tipus determinats de migrants forçosos com a persones d'altres països a les quals tenen l'obligació de protegir: els apàtrides, els refugiats i aquells que opten a la protecció complementària, els migrants desplaçats dels efectes de desastres naturals o les conseqüències del canvi climàtic no s'inclouen en la protecció dotada pel mateix. En conseqüència, cada vegada que institucions o acadèmics es dirigissin a aquests ho han fet amb una conceptualització especial dels mateixos.

L'objectiu de la present investigació, doncs, serà analitzar en una primera part els motius pels quals el dret internacional no està suficientment equipat per a protegir els desplaçats forçosos i les diverses conceptualitzacions usades, en contrapartida, en la literatura per a exposar-los. En aquest apartat s'analitzarà per tant, les connotacions que comporta cada definició així com els interessos polítics i implicacions que determina cada concepte. Prenent en consideració que totes les expressions busquen un canvi en la situació jurídica dels illencs, cadascuna d'elles s'emmiralla en un futur i per tant en un possible escenari en el que es trobin les persones. És per aquest motiu que l'anàlisi següentment realitzat, consistent en l'establiment de relacions entre els conceptes i els possibles escenaris, és primordial no tan sols per a establir les diferents bases teòriques sobre la problemàtica (pla en que no existeix un consens normatiu sobre com enfocar-la), sinó també per a veure la seva aplicació pràctica efectiva en els corresponents escenaris.

En referència a la metodologia, l'estudi es durà a terme mitjançant el mètode hipòtic-deductiu, realitzant l'anàlisi documental de fonts exclusivament escrites i amb l'establiment del mètode dels escenaris per a observar quin té més possibilitats de fer-se realitat i quin és el més anhelat per part dels illencs. S'ha de tenir en compte que l'exposició de conceptes i el següent anàlisi comparatiu d'escenaris es realitzarà tenint en consideració la limitació d'extensió de la que es disposa, projectant tan sols els escenaris més elaborats al llarg del temps en la literatura i únicament que afectin als desplaçats de la regió del Pacífic sud-oest.

2. MARC TEÒRIC

Els desplaçaments en resposta a canvis en el medi ambient i el canvi climàtic són estratègies humanes d'adaptació normals. Proporcionen un camí per a escapar dels riscos i augmentar la capacitat d'una millor supervivència. La dificultat, però, és que les persones no poden desplaçar-se quan ho desitgen al haver-hi unes lleis nacionals d'immigració que limiten les entrades de no ciutadans a d'altres països. El dret internacional reconeix únicament uns tipus determinats de migrants forçosos com a persones d'altres països a les quals tenen l'obligació de protegir: els apàtrides, els refugiats i aquells que opten a la protecció complementària. En aquest sentit, els migrants desplaçats dels efectes de desastres naturals o les conseqüències del canvi climàtic no s'inclouen en la protecció dotada pel dret internacional.

A causa d'aquest d'aquesta manca de protecció d'aquest tipus de migrants en el dret internacional ha sorgit en la literatura acadèmica i els discursos polítics un anomenat “buit de protecció” exposat per varis autors com Jayawrdhan (2017) o Williams (2008). Conseqüentment, existeix una quantitat considerable de literatura sobre com el fenomen de les migracions humanes forçades relacionat amb el canvi climàtic ha d'ésser “conceptualitzat”, és a dir, com s'ha d'entendre una àrea d'investigació acadèmica i un tema de desenvolupament legal i de polítiques. Termes i conceptes com ara migració induïda pel clima, migració ambiental, refugiats climàtics o desplaçats forçosos induïts pel clima, entre d'altres han aparegut en la literatura. El motiu principal per la manca d'una definició comuna està associat a la dificultat de separar els factors mediambientals d'altres causants de la migració. Per aquest motiu, és important sintetitzar els enfocaments contemporanis i explicar perquè la “lent” a través de la qual s'observa el fenomen pot canviar dràsticament la forma en que es percep i regula. La conceptualització, és per tant, primordial per a presentar el problema que s'ha de tractar i per a dissenyar les respostes polítiques apropiades per a escometre'l.

2.1 Els refugiats.

El terme “refugiats del canvi climàtic” o “refugiats climàtics” és comunament usat en mitjans de comunicació i per polítics per a descriure les persones que es veuran obligades a abandonar les seves llars com a resultat dels impactes del canvi climàtic. Malgrat aquesta etiqueta pot ésser útil des d'una perspectiva política, en la mesura en que ressalta algunes de les formes més extremes en que el canvi climàtic afecta i afectarà a la societat humana, té dèficits des

d'una perspectiva jurídica i conceptual. El concepte més pròxim al terme és el de “refugiat ecològic” que va ésser usat per primera vegada el 1948 per part de Vogt (1948), referint-se al context llatinoamericà de la primera meitat del segle XX en el qual l'erosió de la terra obligava a migrar als camperols. Més tard, el seu primer ús oficial en un escrit jurídic va ser un informe d'El-Hinnawi pel Programa de les Nacions Unides pel Medi Ambient del 1985 (El-Hinnawi, 1985). En el mateix informe, la intenció no era crear una definició jurídica o política, sinó més aviat la de ressaltar els impactes potencialment devastadors del desenvolupament, la contaminació descontrolada i els aspectes nocius de les emissions dels gasos hivernacles. La definició legal de “refugiat”, en canvi, i els drets que comporta estan establerts en la Convenció dels Refugiats de 1951 sobre l'Estatut dels Refugiats de les NNUU, en la qual es defineix a un refugiat com:

Algú que a causa d'un temor fonamentat d'ésser perseguit per motius de raça, religió, nacionalitat, pertinença a un grup social o opinió política en particular, es troba fora del país de nacionalitat i no pot, o per aquest temor, no està disposat a valdre's per si mateix de la protecció d'aquest país; o que, no tenint una nacionalitat i estant fora del país de la seva anterior residència habitual com a resultat d'aquests esdeveniments, no pot o, a causa d'aquest temor, no està disposat a tornar a la mateixa. (Art. 1A (2) Convenció sobre l'Estatut dels Refugiats, 1951).

El desplaçament induït pel clima no està cobert per la redacció i el propòsit d'aquesta definició, ja que el canvi climàtic no es pot considerar com una persecució per motiu de raça, religió, nacionalitat, pertinença social o política. Tal i com ha expressat Gemenne (2006) la definició és “una etiqueta burocràtica que delimita els drets i les obligacions, i pot buscar reforçar algun tipus de reclamació ètica a la protecció o assistència”. En definitiva, el punt clau és que els tractats internacionals no contesten ni resolen els problemes primordials dels debats de definició, sinó que únicament proporcionen un conjunt de criteris a partir dels quals poden derivar-se determinats drets i obligacions. D'aquesta manera, tal i com exposa McAdam (2012), hi ha un seguit d'obstacles en la definició de la Convenció de 1951 que fan que les persones desplaçades pel canvi climàtic no puguin ésser concebudes com a refugiades. Primer, que la definició de refugiat és únicament aplicable a persones que ja han creuat una frontera internacional; segon, que hi ha dificultats en caracteritzar el canvi climàtic com una persecució; i tercer, que en el cas de que els impactes del canvi climàtic es poguessin caracteritzar com a persecució, aquesta no compliria els requisits de la definició al no ésser-ho per motius de raça, religió, nacionalitat o pertinença social o opinió polític. Per últim, i

complementàriament a l'explicació de McAdam, el fet que el canvi climàtic sigui el motiu únic o principal pel qual les persones migren del seu territori és objecte de controvèrsia i s'analitzarà en profunditat posteriorment en l'apartat de possibles escenaris pels afectats.

Malgrat l'aplicabilitat directa de la Convenció dels Refugiats de 1951 sigui limitada, no significa tal i com esmenta McAdam (2012: 42) que “les persones desplaçades que no s'adaptin a la definició no siguin indignes de la protecció dels refugiats, o que, fins i tot, ho hagin negat necessàriament”. Jayawardhan (2017: 107) ha remarcat que “la Convenció de 1951 tenia l'intenció de resoldre un problema temporal de refugiats provinents de la Segona Guerra Mundial”; i que, “tot i que les raons dels refugiats climàtics siguin diferents, el seu patiment és semblant als d'aquell període”.

Posteriorment a la Convenció dels Refugiats de 1951, McAdam (2010) i Biermann i Boas (2010) han remarcat dues definicions de refugiats més àmplies adoptades en convencions regionals: la Convenció sobre l'Organització de l'Unitat Africana, OUA, de 1969 (Organització de l'Unitat Africana, 1969) que regula els aspectes específics dels problemes dels refugiats a l'Àfrica i la Declaració de Cartagena de 1984 (Organització dels Estats Americans, 1984) sobre els refugiats, i especialment el dret d'asil, d'Amèrica Central, Mèxic i Panamà. Tot i la extensió de la definició de refugiat en ambdues convencions regionals, incloent en la Convenció de l'OUA els refugiats a causa d'una “perturbació severa de l'ordre públic” (Organització de l'Unitat Africana, 1969), o bé en la Declaració de Cartagena els refugiats a causa de “conflictes interns, vulneracions massives de drets humans o agressions estrangeres” (Organització dels Estats Americans, 1984) ambdues convencions no han sigut considerades (Renaud et al, 2007); (McGregor, 1994); (Keane, 2003), com que fossin originàriament pensades per a protegir aquests tipus de refugiats.

Davant d'aquest règim internacional, en que els convenis internacionals no brinden cap protecció ni drets als desplaçats a causa del canvi climàtic, alguns autors com ara Espósito i Camprubí (2011) han anomenat a la situació com un “buit legal”, d'altres com ara McAdam (2012) com un “buit normatiu” o d'altres com Jayawardhan (2017) o Williams (2008) com un “buit de protecció”. Aquesta última concepció és la que s'utilitzarà al llarg del treball, ja que remarca la importància de la protecció als desplaçats, que és des del punt de vista humà dels afectats el més rellevant ja que els assegura una protecció de la seva vida. En breu, el que es posa de manifest és una manca de protecció legal, i conseqüentment dels drets corresponents

a la condició de refugiat, per a les persones obligades a desplaçar-se forçosament a causa del canvi climàtic.

En conseqüència, aquest buit de protecció ha fet que el terme per a definir-los variï segons la interressos polítics que es vulgui donar a la pròpia persona desplaçada. D'aquesta manera cada terme usat en la definició d'un concepte, categoria o idea, tal i com expressà Foucault (1972: 105) “s'utilitza, desapareix, permet o impedeix la realització d'un desig, serveix o resisteix diversos interressos, participa en el repte i la lluita i es converteix en un tema d'apropiació o rivalitat”. Les representacions dels desplaçats climàtics no són, conseqüentment, ni estàtiques ni innocents. Així, hi ha hagut una diversitat de manifestacions terminològiques en la literatura sobre com s'han de definir a aquests desplaçats a causa del medi ambient. Aquestes conceptualitzacions es poden classificar en tres tipus: refugiats climàtics, desplaçats interns, migrants climàtics i migrants forçats mediambientalment.

Per una banda, tal i com ha expressat Jayawardhan (2017: 104), els mitjans de comunicació, ONG's i polítics són els que usen més sovint el terme refugiat climàtic per a referir-se als desplaçats climàtics. A nivell institucional s'ha concebut com una terminologia incorrecte. L'Alt Comissionat de les Nacions Unides pels Refugiats (Guterres, 2008) s'ha posicionat clarament en contra de l'ús erroni tant del terme “refugiat climàtic” o “refugiat ambiental”. Segons Guterres (2008: 8), “al fer referència aquests termes únicament a l'aspecte de *refugiat econòmic*, i al no ésser aquest considerat suficient per a rebre el tracte de refugiat en el dret internacional (...) seria incorrecte donar als termes un significat legal que no ha estat usat aprovat per la comunitat legal”. Malgrat el coneixement de l'incorrecció legal, en l'àmbit acadèmic Biermann i Boas (2010: 13), usen el propi terme “refugiat climàtic” ja que creuen que té fortes connotacions morals i dóna al problema urgència i legitimitat. Segons ambdós autors el terme “pels països industrialitzats que han causat la major part dels gasos d'efecte hivernacle implica la seva responsabilitat en la seva participació en el finançament, suport i facilitament de la protecció i real·lotjament dels refugiats climàtics”. Per altre banda remarquen el seu ús “per a ajustar l'antiquada terminologia de les NNUU en referència als refugiats”.

Pel que fa a la percepció d'aquests conceptes esmentats per part dels illencs de Kiribati i Vanuatu, McNamara i Gibson (2009) després d'utilitzar les entrevistes amb representants d'estats insulars del Pacífic a les Nacions Unides van trobar una visió dominant entre ells que va rebutjar la identitat de refugiat climàtic a les poblacions que representaven. Remarcaven

així: “l’èxode, pels illencs, simplement, no era un escenari futur acceptable” (McNamara i Gibson, 2009: 479). Així, els ambaixadors s’oposaven a l’escenari d’èxode i a la visió que comporta la terminologia de refugiats climàtic que implica que els Estats insulars siguin actors passius en l’esfera internacional. Tot i ésser marginats en l’esfera internacional, segons Farbotko i Lazrus (2012: 387), amb aquestes declaracions expressaven un missatge polític clar: “prioritzar les reduccions d’emissions i no acceptar que la protecció dels refugiats climàtics sigui suficient per abordar els canvis socials diversos, significatius i complexos que probablement es produiran en les illes petites en el futur”. Per últim, Farbotko i Lazrus (2012, p.385) analitzant el discurs en el qual s’usa el terme refugiats climàtic s’han adonat que aquest pot, intentant atrinxer els refugiats climàtics amb l’augment del nivell del mar en els estats illencs, desatendre la resiliència política i cultural entre la població, com ara les pràctiques migratòries, i no observar-la com una part de la solució, és a dir l’adaptació al canvi climàtic, sinó com una part del problema.

2.2. Els desplaçats interns.

Per altre banda, com que la majoria dels desplaçaments provocats pel canvi climàtic “s’han manifestat, i es preveu que ho segueixin fent, dins de les fronteres internes del propi estat en comptes de creuant les fronteres internacionals” (McAdam, 2012), la categoria de “desplaçats interns” podria ésser una possible alternativa jurídica per a aplicar a aquestes persones desplaçades. El terme “desplaçats interns” està establert en els Principis Rectors de Desplaçament Intern, adoptats per Nacions Unides el 1998, i es refereix a:

Persones o grups de persones que han estat obligades o forçades a fugir o abandonar les seves llars o llocs de residència habituals, en particular com a resultat de o per evitar els efectes de desastres naturals o provocats per humans i que no han creuat una frontera estatal internacionalment reconeguda. (Art. 2, Principis Rectors de Desplaçament Intern, 1998).

Aquests Principis Rectors contenen una definició de desplaçats interns més àmplia que les persones descrites en la definició de refugiats i que inclou a aquells que fugen de desastres naturals o provocats per humans, però no esmenten explícitament el canvi climàtic. Tot i així, després de que el Relator Especial de l’ONU sobre els drets humans de les persones desplaçades internament (Guterres, 2008) declarés que la definició dels Principis Rectors “abarca les persones desplaçades mediambientalment”, Kolmannskog (2012) ha suggerit que la amplitud de la definició juntament amb la explicació del Relator Especial de l’ONU incorpora un marc conceptual útil. El motiu, segons l’autor, és que els desplaçats tant a causa

de fenòmens relacionats amb el medi ambient com pel canvi climàtic es poden considerar part de la mateixa problemàtica. Malgrat tot, els Principis Rectors tenen el tret distintiu de que són un mecanisme anomenat de *soft law*, o dret flexible en català. Aquest es caracteritza per ésser un conjunt d'acord legals i enteniments que no són vinculants pels Estats però que comporten segons Kolmannskogg (2012) tant avantatges com inconvenients per a adreçar els desplaçats a causa del canvi climàtic. Per a Kolmannskogg (2012: 1073) l'avantatge principal n'és "la seva flexibilitat; els Estats no estan subjectes a les disposicions del dret flexible però hi ha una expectativa legal de que els respectin i usin per a guiar la pròpia política domèstica". Els inconvenients es relacionen sobretot a la no vinculació; "hi ha una molt limitada aplicabilitat i responsabilitat per part dels estats." (Kolmannskogg, 2012: 1078).

Tot i tenir la mancança de l'estatus jurídic formal que gaudeix la Convenció dels Refugiats, aquesta segona terminologia, desplaçats interns, es podria pensar com adequada per a anomenar els desplaçats climàtics i incloure'ls dins un règim jurídic que els aporti uns drets específics. La seva utilització i debat sobre l'adequació del terme ha sigut notable per part de diverses autores (Cournil, 2009); (Williams, 2008). Williams (2008), exposa la idea de que a mesura que més estats decideixin adoptar els Principis Rectors en les polítiques nacionals, aquests es tornaran més actius i representaran un punt de referència de les normes i expectatives internacionals. Eventualment, aquesta adopció a nivell nacional, podria indicar l'aparició d'una nova norma de dret internacional consuetudinari que protegiria als desplaçats climàtics. Cournil (2009), en canvi, es presenta reticent amb l'ús del terme. Segons l'autora, tot i que s'ampliés la definició en els Principis Rectors, el fet de que aquests no siguin vinculants pels estats i la manca de reconeixement institucional que tenen, al no haver-hi cap organització que en sigui únicament responsable, podria "diluir" (Cournil, 2009: 8) la protecció dels desplaçats climàtics.

2.3. Migrants climàtics o migrants mediambientals.

A part d'aquestes dues terminologies emprades, el terme "migrant climàtic" també ha sigut usat per a conceptualitzar a les persones desplaçades pel medi ambient. Recentment, tal i com ha senyalat Felli (2013), el terme "migrant climàtic" ha sigut el més usat recentment per les organitzacions internacionals, ocupant el lloc que anteriorment ho feia el concepte erroni "refugiats climàtics". La definició més pròxima l'establí l'Organització Internacional per a les Migracions (OIM, 2007) amb el terme "migrants mediambientalment induïts" incloent a aquells que s'han hagut de moure a causa del canvi climàtic:

Els migrants mediambientals són persones o grups de persones que, per raons convincentes o canvis sobtats o progressius en el medi ambient que afecten negativament a les seves vides o condicions de vida, estan obligades a abandonar les seves llars habituals o optar per fer-ho, de manera temporal o permanent, i que es desplacen dins del seu país o a l'estranger (Nota de Discussió de l'OIM, p.1, 2007).

Methman i Oels (2015), després d'estudiar els discursos polítics varis en els quals s'usa el terme "migrants climàtics", han expressat que el terme es presenta per part de qui l'usa com una opció de resiliència per part dels afectats davant l'inevitabilitat del canvi climàtic. Tanmateix, tal i com ha exposat McAdam (2012), el terme migrant no comporta obligacions internacionals entre estats sota el dret humanitari internacional. Així, segons Methman i Oels (2015), la intenció amagada al darrera del discurs d'utilitzar la conceptualització de "migrants climàtics" és la d'evitar tot llenguatge basat en drets i excloure els motius conceptuals a partir dels quals les persones classificades com a migrants puguin reclamar un dret de compensació o de protecció. A més, els autors Metham i Oels (2015) han observat que al presentar el terme com una opció de resiliència pels afectats ha suposat també la eliminació del concepte polític del canvi climàtic, doncs s'elimina al mateix temps la opció política de reduir les emissions causants del canvi climàtic, deixant com la única solució davant el canvi climàtic l'adaptació al mateix i eliminant-ne la opció de mitigació.

Contràriament a Metham i Ohls (2015), Ransan-Cooper et al. (2015) han assenyalat la importància i voluntat d'alguns estats insulars per a ésser anomenat migrants climàtics, basant-se justament en l'adaptació i resiliència que comporta el terme. El terme com apunten Ransan-Cooper et al. (2015) s'establí després que el president de Kiribati, Anote Tong, introduís el concepte de "migració amb dignitat", com a part de la seva política a llarg termini contra el canvi climàtic, demanant a la comunitat internacional ajuda per a la seva població per a obtenir habilitats per entrar en els mercats laborals internacionals i ésser així membres productius de la economia global. La idea era la d'establir comunitats d'expatriats que retornessin posteriorment recursos a l'estat per a aquest i la seva població augmentar la seva resiliència. No obstant, Farbotko et al. (2015) han indicat la imprecisió que comporta el terme al no haver-se desenvolupat la política proposada per Tong i el dubte de fins a quin punt aquesta política crearia un vertader empoderament enfront el canvi climàtic de la pròpia població. A més Farbotko et al. (2015) han remarcat que al haver-hi altres governs d'estats implicats, específicament el de Vanuatu, que estan en contra de la migració que no sigui entre estats insulars de l'Oceà Pacífic, ja que una migració més enllà suposa per a ells una pèrdua

de la pròpia identitat, ha fet que el terme no sigui acceptat pròpiament per tots els estats insulars al Pacífic Sud-Oest.

2.4. Altres conceptes.

Per últim, cal dir que a part de les tres terminologies expressades fins a aquest punt, n'hi ha dues altres que cal remarcar: “migrants forçats mediambientalment” i “migrants motivats mediambientalment”. Les dues definicions, expressades per Renaud et al. (2011: 7), tenen una connotació semblant i són una combinació dels termes expressats fins ara de desplaçats interns i migrants climàtics o mediambientalment induïts. Renaud et al. (2011: 7) distingeixen els migrants forçats mediambientalment com aquells que “no tenen altre alternativa que la de moure's fora del seu estat,” amb els migrants motivats mediambientalment que són “aquells que anticipant els pitjors efectes d'una desaparició o catàstrofe en el seu estat es mouen per a evitar-la”.

Aquesta mateixa perspectiva de migrants forçats o motivats mediambientalment, intercambiant la paraula migrant per la de desplaçat, resultant així en el terme “desplaçats forçats o motivats mediambientalment”, és la que s'utilitzarà en la resta del treball per a anomenar a aquelles persones que es veuen obligades a fugir del seu territori als estats insulars del Pacífic Sud-Oest. El motiu d'ús principal és deu a que, tot i no ésser un terme perfecte per a la descripció dels afectats, no comporta cap incorrecció jurídica com ho podria fer el terme refugiat i s'aproxima més a les expressions utilitzades tant per l'OIM (2007) com per l'Agència de les Nacions Unides pels Refugiats (2015) que prefereixen usar el terme “desplaçats a causa del medi ambient”, que no el de migrants. En segon lloc, es prefereix utilitzar el terme desplaçat en comptes de migrant ja que el segon no ha sigut acceptat, com s'ha esmentat anteriorment, per part d'alguns estats com Vanuatu.

Després d'haver observat els quatre tipus de conceptualitzacions més usades en la literatura, es poden establir un seguit de premises sobre els desplaçats a causa dels medi ambient:

- Les terminologies són usades amb intencions polítiques i jurídiques per part dels actors en els seus discursos, defensant interessos propis tant a curt com a llarg termini.
- El règim jurídic internacional no brinda una protecció adequada als desplaçats forçats o motivats mediambientalment, fet que ha causat una manca de resposta general col·laborativa entre estats.

- La literatura acadèmica no ha arribat a un assentiment sobre com s'han d'anomenar les persones desplaçades mediambientalment al Pacífic Sud-Oest.
- Els propis estats afectats, escenificant-los Tuvalu i Kiribati, no han arribat a un consens sobre com autoanomenar-se ells mateixos a causa de diferents perspectives del propi futur.
- Els propis estats afectats no volen ésser considerats com a refugiats i demanen mesures tant d'adaptació com de resiliència per a afrontar al futur.

3. METODOLOGIA

En referència al mètode d'investigació, aquest és hipotètic-deductiu i de caràcter qualitatiu, recollint les definicions i discursos complets usats en referència als desplaçaments forçats mediambientalment, per a posteriorment interpretar-los mitjançant l'anàlisi de les relacions de significat que suposen per a una determinada ideologia o concepció de la mateixa problemàtica.

La informació per a l'estudi s'extreu fonamentalment de l'anàlisi documental de fonts tan primàries com secundàries. Els documents primaris consisteixen fonamentalment en les convencions, estatuts o articles de diverses agències de les NNUU o altres organitzacions que inclouen definicions o conceptualitzacions sobre els migrants, refugiats o persones desplaçades. Alhora, s'usen com a fonts secundàries llibres o articles acadèmics al·ludint a les implicacions jurídiques i conceptuals d'aquests documents primaris, així com exposicions de possibles solucions o acords a desenvolupar-se en el futur els quals permeten l'aplicació dels conceptes exposats en el marc teòric. Amb tot, cal dir que l'eix central són les fonts primàries, doncs es pretén partir de les mateixes per a, un cop observades les deficiències, poder presentar modificacions que permetin una millor protecció pels desplaçats.

En concret, l'estudi consisteix en una anàlisi mitjançant la tècnica prospectiva dels escenaris per a les persones desplaçades mediambientalment al Pacífic Sud-Oest. Aquests escenaris s'entendran com una modelització de situacions futures esperades, juxtaposant possibles resultats de variables causals clau, enteses com les diferents conceptualitzacions exposades en el marc teòric, a partir de les quals s'iniciï l'assumpció del possible futur. D'aquesta manera es pretén establir si el contingut del règim internacional és suficient o ben desenvolupat, o si un cop modificat podria ajudar a oferir en un futur una adequada protecció a les persones desplaçades mediambientalment, tal i com s'ha exposat anteriorment.

Es plantejaran un total de cinc escenaris diferents, els quals no tots han d'ésser excloents entre ells, per a intentar esbrinar una solució a mig-llarg termini als desplaçats forçats pel medi ambient al Pacífic Sud-Oest. En especial, els escenaris es tindran en compte pels estats insulars de Kiribati i Vanuatu, ja que han sigut els estats amb governs que han participat més activament en alguna de les solucions plantejades. En l'explicació de cadascun dels escenaris es tindran en compte dos elements: la possibilitat real de que s'arribi a aconseguir l'escenari,

incloent la preferència dels estats i actors propers a la zona per a aconseguir l'escenari; i el desig o voluntat dels illencs per a aconseguir l'escenari.

La decisió d'incloure el primer element rau en que la totalitat d'escenaris, siguin proposats per acadèmics o governs estatals externs als dels illencs, impliquen la participació directa d'estats o de la comunitat internacional. En conseqüència, com que els estats, tan propers com llunyans geogràficament, són els que han de realitzar les accions polítiques per a posar en pràctica possibles acords i com que aquests poden fer aflorar noves conseqüències legals que poden afectar la seva seguretat o situació política els estats s'acaben mostrant cautelosos a l'hora de presentar-los o comprometre's-hi. Per tant, amb el primer element es pretén comprovar des d'una perspectiva realista els límits dels escenaris i indicar com les implicacions per a actors externs poden restringir el seu assoliment. El segon element s'estableix per a considerar el menor o major impacte de cada escenari respecte la situació actual dels illencs, i tenir en compte la seva percepció i grau d'acceptació dels mateixos: requerint mesures de resiliència i adaptació al propi territori i no desitjant ésser considerats com a simple refugiats.

En primer lloc es considerarà l'opció d'ampliar la Convenció dels Refugiats de 1951 per a incloure en la definició de refugiats a aquells que ho han esdevingut a causa dels efectes del canvi climàtic. En segon lloc, s'exposarà la possibilitat d'incloure en el marc de la protecció complementària, que és la extensió de la protecció de la Convenció dels Refugiats a aquelles persones no incloses en la mateixa, al canvi climàtic tan a nivell regional com internacional. En tercer lloc, s'explicarà l'eventualitat d'incloure als migrants forçosos mediambientalment com a apàtrides. Per últim, s'explicarà la possibilitat d'establir una protecció "sui generis" pels desplaçats climàtics, intentant crear un sistema de governança global. Dins d'aquesta quarta possibilitat es tindran en compte dues opcions diferents: establir un protocol global o convenció específica per a protegir específicament als desplaçats a causa del canvi climàtic o bé la creació d'acords especials, ja siguin bilaterals o multilaterals, per a intentar trobar una solució de caire regional al problema.

4. ANÀLISI

4.1. Ampliar la Convenció de Ginebra de 1951.

Anteriorment, en el marc teòric, s'ha pogut observar amb diferents exposicions d'acadèmics (McAdam, 2012); (Gemenne, 2006), com el concepte de refugiat climàtic no s'adequa a la definició establerta en la Convenció dels Refugiats. Alhora, s'ha exposat el rebuig per part de l'Alt Comissionat de les NNUU pels Refugiats (Guterres, 2008) a utilitzar el concepte de refugiat climàtic o ambiental i la declinació per part d'alguns governs d'estats insulars a ésser concebuts amb el terme. Tot i així, hi ha hagut altres acadèmics i governs d'estats insulars que han usat el terme i per aquest motiu s'intentarà mostrar la possibilitat de realitzar una esmena al concepte. Basant-nos en aquestes exposicions, un primer enfocament concebible per definir i protegir els desplaçats forçats mediambientalment seria esmenar el règim internacional dels refugiats, és a dir la Convenció de Ginebra de 1951, i ampliar el concepte de refugiats per a persones el país de les quals està en perill de desaparèixer a causa del canvi climàtic. La perspectiva, però, és difícil i inadequada.

La jurista estatunidenca Jessie Cooper (1998) va analitzar la possibilitat d'establir una nova protecció per a refugiats climàtics en la Convenció de Ginebra reinterpretant l'article 25⁵ de la Declaració Universal dels Drets Humans (DUDH). Cooper va considerar que la definició de refugiat podria ser extesa afegint a l'article 1 A⁶ de la Convenció de Ginebra la degradació de les condicions mediambientals que posen en perill la vida, la salut, els mitjans de subsistència i l'ús de recursos naturals. Tot i que va especificar que aquesta acció faria incloure a la nova definició els valors i principis derivats dels drets humans en la DUDH, el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics (ICCPR, per les seves sigles en anglès), i el Pacte Internacional dels Drets Econòmics, Socials i Culturals (ICESCR, per les seves sigles en anglès), va considerar que aquesta tasca era complicada. Primer de tot Cooper ho considerarà així, perquè com s'ha observat anteriorment en el marc teòric, el vocabulari dels drets humans no inclou d'una manera suficient les dinàmiques derivades del medi ambient. Segon, perquè per raons polítiques és molt poc probable que una extensió d'aquest tipus tingui una acceptació majoritària a nivell global pels diversos estats. Aquest segon motiu ha estat desenvolupat posteriorment per Cournil (2009: 4) exposant que "l'aplicació de la Convenció de Ginebra per

⁵ Article 25 (1): "Tota persona té dret a un nivell de vida adequat que li asseuri, així com a la seva família, la salut i el benestar, i en especial l'alimentació, la vestimenta, l'habitatge, l'assistència mèdica i els serveis socials necessaris; té alhora dret a les assegurances en cas d'atur, malaltia, invalidesa, viudetat, envelliment o altres casos de pèrdua dels seus mitjans de subsistència per circumstàncies independents de la seva voluntat."

⁶ Op. Cit.

part dels òrgans de reconeixement dels països del nord ha sigut durant anys molt restrictiva (...) i és poc probable que aquesta solució ofereixi protecció “massiva” en un context d’aïllemantisme basat en la identitat i el tancament de fronteres.”

Més enllà de la dificultat de la proposta, la mateixa podria resultar inadequada pels desplaçats forçats mediambientalment que fins al moment no han creuat cap frontera i segueixen establint-se en d’altres illes del propi país essent el que hem anomenat desplaçats interns. Aquesta nova definició els exclouria de la protecció, i havent observat (McAdam, 2012) que fins ara són el tipus de desplaçats forçats, i es preveu que ho siguin essent, més nombrosos, no resultaria una opció favorable per a la majoria d’ells. Per últim, l’utilització del concepte de refugiat per a tots els desplaçats forçats mediambientalment podria resultar igualment erroni ja que es podria considerar que ocultaria la responsabilitat política, ecològica i econòmica de diversos estats en l’origen d’aquest desplaçament. Aquesta observació s’ha constatat amb rebuig anteriorment en el marc teòric per diversos autors (Farbotko i Lazrus, 2012) i alhora per part dels mateixos representats d’estats insulars.

En definitiva, tenint en compte el primer element d’anàlisi dels escenaris, és a dir la possibilitat real de que s’elabori en un futur, podem establir que hi ha una gran dificultat tècnica, per motius polítics i de manca de desenvolupament de les dinàmiques derivades del medi ambient, així com per no ésser acomodada a la majoria de desplaçats, al ser-ho la gran part interns, de que succeixi en un futur. Pel que fa al segon element d’anàlisi, és a dir la voluntat dels propis afectats de d’anhelar l’escenari, donada la unió dels estats en contra d’ésser considerats amb el terme com s’ha vist per McNamara i Gibson (2009), fa que aquest tingui poc potencial per a establir-se en el futur.

4.2. Incloure els desplaçats forçats mediambientalment com apàtrides.

Com s’ha indicat en el marc teòric, el dret internacional reconeix únicament tres tipus de migrants forçosos com a persones d’altres països a les quals es té l’obligació de protegir: els refugiats, els apàtrides i aquells que opten a la protecció complementària. Un cop vist el cas dels refugiats, es podria pensar d’utilitzar el concepte d’apàtrida per a incloure com a terme a esmenar o a desenvolupar en el present treball pels illencs. L’article 1 de la Convenció sobre l’Estatut dels Apàtrides de 1954⁷ exposa que s’inclou dins la definició d’apàtride a “tota persona que no sigui considerada com a nacional seu per cap Estat, conforme a la seva legislació”. En afegit, per a no ser considerat nacional d’un estat el propi estat extinguit ha

⁷ Convenció sobre l’Estatut dels Apàtrides, 189 UNTS 137, Art. 1 A (2).

d'haver desaparegut territorialment, ja sigui per les tres formes contemplades en el dret internacional d'absorció per un altre estat, fusió amb un altre estat o dissolució. No obstant, McAdam (2010: 2) ha assenyalat que es podria donar el cas pels estats illencs del Pacífic en el que com que segurament aquests deixaran d'haver-hi persones abans de que desapareixin territorialment, "es deixés de considerar al propi estat com a entitat per part de la comunitat internacional, al perdre en la població un dels seus elements essencials, i ser considerats i protegits com a apàtrides". Malgrat l'explicació, McAdam (2010: 22) reconeix que esperar a que els estats quedin despoblats no és una solució adequada pels illencs ja que "requereix que els illencs marxin de les seves poblacions i estiguin presents en el territori d'un estat signant de la Convenció per a fer efectius els seus drets" i a més que "donada l'absència d'un procediment ben definit per les persones apàtrides d'aquests estats, fa que no hi hagi un mitjà clar pel qual es puguin accedir als beneficis". Principalment pel primer motiu, el qual exposa que la solució és esperar a que tots els illencs marxin de la seves illes i llavors oferir-los-hi protecció, el qual no ofereix unes eines per a actuar a curt o mig termini, no és considerat com un escenari favorable pels illencs.

Així, aquest escenari si que podria considerar-se com a possible segons el primer element d'anàlisi, ja que els estats ratificants de la Convenció al·ludirien responsabilitats en el curt i mig termini, però alhora és difícil determinar amb precisió com actuarien un cop hi hagués una aparició "massiva" d'apàtrides climàtics. Pel que fa a la voluntat dels illencs, no hi ha documents en els quals expressin aquesta possibilitat, però es pot adduir de que no pot ésser considerat com un escenari altament desitjable, ja que no ofereix ara per ara cap solució a la problemàtica, ni en forma de real·lotjament o d'assistència i postposa, d'aquesta manera, els efectes d'adaptació envers el canvi climàtic.

4.3. Incloure el canvi climàtic dins el marc de la protecció complementària.

La protecció complementària és aquella legislació que amplia les obligacions de protecció dels estats no incloses en les categories de refugiat o apàtrida per a incloure aquelles persones en risc de privació arbitrària de la vida, tortura o tractes o càstigs cruels, inhumans o degradants. No està tipificada en cap tipus de Convenció a nivell internacional sinó que s'ha establert pels propis estats en la pròpia legislació nacional. La Unió Europea, Austràlia, Canadà, Hong Kong, els Estats Units, Mèxic i Nova Zelanda són els estats identificats per McAdam (2012: 53) com aquells tenen diferents sistemes de protecció complementària per a implementar, variant tots ells en la seva consideració de persones a protegir. Malauradament, però, l'autora quan examina aquells estats que tenen legislacions sobre protecció

complementària més àmplies, entenent-les com aquelles que inclouen un major nombre de categories de persones a protegir, com ara la Unió Europea, Canadà o Estats Units, percepció com la majoria d'aquestes estan establertes per a la protecció de persones fruit d'un "factor individual que faci la situació intolerable per l'aplicant en particular" (McAdam, 2012: 87) i d'una "persecució immediata" (McAdam, 2012: 98). La jurisprudència usada en els tres estats citats, consegüentment, subratlla McAdam "no està establerta predominantment per a persones patint els impactes d'aparició lenta i gradual del canvi climàtic" (2012: 98). Més enllà dels problemes assenyalats per McAdam (2012) en l'identificació de la jurisprudència en protecció complementària, Kälin i Schrepfer (2012) indiquen que un dels problemes que dificulten l'establiment de protecció complementària pels efectes del canvi climàtic és en la complexitat de determinar quan la migració és entès com "voluntari" o "forçat". Segons els autors, en tots els estats la migració actualment s'entén com a voluntària, considerant a les persones com a migrants econòmics i no requerint la obligatorietat d'oferir protecció sinó únicament una "resposta discrecional" (Kälin i Schrepfer, 2012: 46). Expressen, així mateix, que aquesta discrecionalitat fa que la protecció, en els casos establerts de conflicte armat, es doni en pocs casos i que tan per els conflictes armats com pels afectats del canvi climàtic s'haurien d'establir nous instruments de protecció.

Aquesta discrecionalitat observada per Kälin i Schrepfer (2012) juntament amb la no consideració del canvi climàtic com una persecució observada per McAdam (2012), fan que hi hagi la necessitat d'anar més enllà de les solucions domèstiques per harmonitzar els enfocaments legals sobre la protecció complementària. En aquest sentit, es podria pensar que les Nacions Unides observada aquesta qüestió podria procurar fer-ho a nivell internacional. Ans al contrari, la seva proposta no es dirigeix per aquest camí. L'ACNUR (2008), en un escrit presentat el 2008 intentant mostrar la perspectiva que prenia l'agència respecte el canvi climàtic, els desastres naturals i el desplaçament humà identificà cinc diferents escenaris en els quals s'hauria d'innovar en matèria de protecció pels nous reptes. Un d'aquests escenaris era identificat com el dels "petits estats insulars enfonsant-se" (ACNUR, 2008: 5). Per a aquests casos s'exposa que el dret internacional dels refugiats no es podria aplicar i que s'hauria d'actuar preventivament per no arribar al punt de que fossin apàtrides. S'assenyala, a més, de que davant el coneixement de que aquells que demanaran protecció i assistència en aquesta situació augmentarà, "s'hauran de reforçar les mesures de coordinació i diàleg entre els governs pertinents i l'ACNUR" (ANUR, 2008: 6). Tot i així, s'exposa en un altre escenari, definit com aquell en que hi hagi una privació dels recursos vitals com ara aigua, terra o

producció d'aliments que provoquin conflictes armats i violència. En aquest s'estableix que es considerarien com a desplaçats interns, i podrien reclamar els pertinents drets, les persones que es desplaçessin internament dins el propi país. En canvi, aquells que poguessin fugir a d'altres estats sí que llavors podrien ser protegits segons les formes de protecció complementària de l'estat al qual arribessin.

A tall de recapitulació, és poc probable que el canvi climàtic s'inclogui dins de la protecció complementària en les legislacions dels estats que en disposen. L'enfocament d'aquesta a nivell estatal observat per McAdam (2012) i Kälin i Schrepfer (2012) en privacions de la vida no associades amb el canvi climàtic fan que depengui de la discrecionalitat de cada estat a realitzar el canvi en la legislació, la qual a dia d'avui encara no s'ha observat. El paper d'ACNUR, dirigit sobretot a aquells refugiats de conflictes armats, més enllà de la crida a noves mesures de diàleg i coordinació no ha comportat cap acció en concret pels illencs d'ençà la publicació de l'escrit ara fa deu anys.

Consegüentment, segons el primer element d'anàlisi es pot considerar poc probable que els estats incloguin el canvi climàtic dins de la legislació de protecció complementària. Sense cap incentiu per a fer-ho, i donat que la protecció complementària pels estats actualment ja es concedeix en pocs casos no és suposable que succeixi aquest escenari en un futur. Pel que fa al segon element d'anàlisi, és difícil determinar si els illencs acceptarien aquesta proposta si se'ls proporcionés protecció d'aquesta forma. Per una banda, aquells estats disposats a emigrar en l'actualitat potser sí que ho acceptarien, però haurien igualment d'emigrar fins als altres estats, i de totes formes requeririen mesures d'adaptació al propi país. Per altre banda, aquells altres estats que demanen altres solucions més enllà de la migració i alhora un tracte diferent al dels refugiats, no l'acceptarien ja que suposaria ésser englobats dins de la mateixa perspectiva que aquests i tampoc contemplar mesures de resiliència i adaptació com s'ha exposat per McNamara i Gibson (2009) anteriorment.

4.4. Establir una protecció “sui generis”.

Finalment, en aquest quart apartat es presentaran les possibilitats de que la comunitat internacional desenvolupi noves eines per oferir un estatus específic, “sui generis”, pels desplaçats forçosos mediamentalment. S'analitzaran dues opcions que s'han tractat en la literatura: un protocol global o convenció específica pels “refugiats climàtics”; i diversos tipus d'acords especials o bilaterals a nivell regional. Tot i ésser propostes altament atractives,

s'observarà la dificultat de que es duguin a terme amb rapidesa a causa del requeriment d'una consciència política i un fort compromís tant dels estats com de la comunitat internacional.

4.4.1. Establir un protocol global o convenció específica.

Amb motiu del “buit legal” expressat en el dret internacional per a les persones desplaçades mediambientalment diversos autors (Biermann i Boas, 2010; Burton i Hodgkinson, 2009; Docherty i Gianini, 2009), han intentat abordar-lo suggerint formes de protecció sense precedents per a intentar anar més enllà de les limitacions legals vigents. Aquest grup d'autors s'ha centrat en la necessitat de protegir les persones desplaçades pel canvi climàtic i s'han adonat que per a fer-ho cal realitzar primerament un reconeixement legal del fenomen del canvi climàtic. D'aquesta manera, aporten un enfocament holístic del fenomen per a realitzar-ne enfocaments des d'una perspectiva de governança global, com ara establint noves concepcions de responsabilitat o protecció o bé creant noves institucions a nivell internacional. Biermann i Boas (2010) per exemple, proposen crear un protocol sobre el canvi climàtic per a ser adjuntat a la Convenció Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic de 1992. Aquest protocol estaria dirigit per un comitè executiu per al reconeixement i reassentament dels refugiats climàtics mitjançant l'establiment d'un fons de finançament específic i vincularia la protecció, del que els autors defineixen com refugiats climàtics, amb la responsabilitat dels estats pel canvi climàtic. Burton i Hodgkinson (2009) per altre banda proposen una nova convenció per a “persones desplaçades pel canvi climàtic” per permetre un reconeixement col·lectiu i regional de poblacions en risc. Els autors suggereixen alhora la creació de mesures de reassentament; mesures d'assistència basades en les responsabilitats comunes estatals diferenciades per les emissions de gasos hivernacle; i la creació d'un fons d'assistència i estudis científics de persones exposades pel canvi climàtic. Per últim Docherty i Gianni (2009) han proposat una “convenció internacional pels refugiats climàtics” amb una definició dels mateixos segons sis factors: l'existència de migració forçosa; reassentament temporal o permanent dels refugiats climàtics; la inclusió únicament de migració transfronterera; una pertorbació relacionada amb el canvi climàtic; un trastorn mediambiental sobtat; i que hi hagi una relació mínima entre l'activitat humana i el trastorn ambiental. Aquesta definició, molt delimitada, dels refugiats climàtics aniria acompanyada d'un règim multidisciplinari basat en l'assistència, la qual implicaria una homogeneització d'estàndars de protecció a nivell global; la responsabilitat compartida, definint molt bé la relació entre l'estat que rebria els refugiats i l'estat d'on provindrien; i la creació d'un règim

administratiu internacional, el qual inclouria un fons de finançament, una agència coordinadora i un cos expert de científics.

Com s'ha observat, totes aquestes propostes contenen un enfocament holístic o integral del problema amb diversos plantejaments que mereixen ser discutits i debatuts per òrgans internacionals competents. Tanmateix, aquesta possible convenció sobre els refugiats climàtics depenent de si establís o no obligacions jurídicament vinculants podria esdevenir el que Cournil (2009: 14) ha definit com una “espasa de doble tall”. Segons l'autora “podria animar als estats a actuar amb rapidesa per a protegir els refugiats climàtics i establir-ne una legitimitat en el dret internacional (...) o bé podria ser contraproductiu i encoratjar a alguns països reticents a retirar-se, al incloure instruments jurídicament vinculants, alentint així el progrés sobre la problemàtica del canvi climàtic”.

Amb tot, cal considerar que una dificultat afegida per a desenvolupar aquest conveni internacional són les conceptualitzacions de les persones que hi estarien incloses. Com s'ha exposat anteriorment gran part del debat rau en què es defineix com a “desplaçats climàtics”. Per una part alguns autors, com ara Docherty i Gianni (2009), tenen la intenció de mostrar els inclosos dins d'aquest conveni amb una única definició molt delimitada. Expressen en aquest sentit que la delimitació molt clara dels afectats en el conveni, com ara incloure únicament la migració transfronterera, asseguraria una millor resposta assistencial cap als afectats i faria que fos més vinculant pels estats. El fet, però, és que donada la varietat dels tipus de migració, interna o transfrontera, forçada o amb antel·lació, o bé induïda pel canvi climàtic o a causa d'un desastre natural en un moment determinat, el qual també pot ésser induït pel canvi climàtic, farien que segurament quedessin excloses del conveni persones igualment afectades pel canvi climàtic. En conseqüència, establir una única categoria en la definició no respondria adequadament a la varietat de moviment encapsulat sota el marc conceptual del canvi climàtic i podria deixar-ne fora, sense un motiu moral aparent a persones afectades pel mateix. En aquesta línia, segons McAdam (2012: 186) part del problema de crear un conveni internacional resideix en les restriccions disciplinàries del dret internacional, ja que aquest “al tenir l'objectiu d'universalitzar, creant normes que prenguin el particular a un nivell d'aplicabilitat general (...) hi ha el risc d'arribar a un nivell de generalitat massa vague que no es pot traduir en polítiques pràctiques i racionals”.

Així, la problemàtica de la conceptualització es troba en que o bé hi ha l'opció de crear un conveni molt delimitat que exclogui sense motiu aparent a migrants afectats pel canvi climàtic o bé de crear un conveni poc específic que inclogui a diferents tipus de migrants, però que

sigui massa vague i tingui conseqüentment polítiques inadequades respecte a les necessitats o patrons de migració.

En definitiva, les vàries propostes per a un conveni podrien ser l'inici d'una protecció internacional "sui generis" pels refugiats climàtics i de la governança global dels efectes del canvi climàtic, però al mateix temps comportarien problemes morals i racionals al definir a aquells inclosos en ell. Analitzant la proposta amb el primer element d'anàlisi, tal i com s'ha exposat per part de Cournil (2009), depenent de les obligacions jurídicament vinculants que comportés el conveni, els estats podrien actuar ràpidament o bé ser reticents a firmar-lo.

Pel que fa al segon element d'anàlisi, tot i el debat exposat sobre el terme refugiat climàtic anteriorment, és possible que un instrument vinculant d'aquest tipus, amb una clara definició dels termes de protecció i assistència a llarg termini fes que els estats illencs veiessin una estructura correcta per al seu correcte ajut progressiu per part d'altres estats. Per contra en el cas de que tan sols s'incloés la migració transfronterera, com que la majoria de migracions són internes entre el mateix estat, la solució passaria a ésser tan sols pel llarg termini i no es percebria com una mesura d'adaptació eficaç a curt termini. Per últim, el rebuig a ésser considerats refugiats per part de la majoria podria fer que no la desitgessin parts de l'ajuda, com ara el reassentament, i sí n'acceptessin d'altres parts com ara l'assistència en el propi territori.

4.4.2. Establir diversos tipus d'acords especials o bilaterals.

Una forma de protecció regional seria un exemple d'una demostració primerenca de solidaritat per part d'un estat cap a un altre amenaçat de desaparició. En forma d'un acord bilateral o multilateral que establís una política de recepció predeterminada seria una solució pragmàtica, que, no obstant, comporta certes limitacions. Hauria de rebre els migrants aquell estat que fos geogràficament més proper? I si l'estat més proper geogràficament no tingués suficients recursos econòmics per a fer-ho? Si es fes un acord bilateral els migrants només es podrien desplaçar-se a un únic estat, veient-se privats, així, de l'elecció del futur lloc de migració? Vàries proposicions per a establir acords bilaterals o multilaterals de diferent naturalesa han aparegut en les dues darreres dècades, tant des de l'àmbit acadèmic com de l'àmbit institucional estatal, i han prioritzat diverses respostes a les anteriors preguntes.

Des de l'àmbit acadèmic, Kara Moberg (2009), ha plantejat la opció d'instaurar un programa de "Visat d'Immigració Basat en el Medi Ambient" (EBIV, per les seves sigles en anglès). Aquest programa establiria un nombre de visats a proporcionar per part de cada estat

depenent del percentatge de les seves emissions de gasos d'efecte hivernacle, fent així que el major emissor fos el que hagués de proporcionar un major nombre de visats. Aquesta programa tindria la intenció d'actuar com una mesura tant d'adaptació, reallojant progressivament les poblacions dels estats illencs, com de mitigació, inhibint les emissions contaminants dels països més rics. Aquesta proposta si bé seria idònea per a combatre el canvi climàtic i modificar les emissions estatals és difícil que es dugui a terme en les negociacions internacionals. Tenint en compte que la tendència en els acords sobre el canvi climàtic, com s'ha observat anteriorment amb Cournil (2009), acostuma a ser de no crear instruments jurídicament vinculants que obliguin els estats, atès que sinó tendeixen a no acceptar-los, una proposta d'aquest tipus tindria escasses opcions d'implementar-se.

Angela Williams (2008), per altre costat, suggereix una proposta basada amb un plantejament contrari al de Moberg (2009). L'acadèmica exposa, donat que sembla poc probable que els estats acceptin un paquet global vinculant d'obligacions respecte les persones desplaçades pel canvi climàtic, un règim d'acords, bilaterals o bé regionals. Per a tenir èxit, segons ella, la millor manera d'implementar-los consistiria en establir-se entre aquells estats que tinguin estretes relacions, ja siguin geopolítiques, econòmiques o culturals, i així fomentar la cooperació en l'àmbit regional amb diferents compromisos depenent de la capacitat individual dels estats afectats. Finalment, un cop aquests acords regionals, celebrats en virtut del marc internacional del canvi climàtic, aconseguissin una certa consistència en el temps la persuasió internacional i la influència política podrien conduir a la possible creació d'un dret internacional consuetudinari. La proposta de l'acadèmica, si bé s'hauria d'observar en cada cas, és probable que tingui èxit amb els estats del Pacífic sud-oest, doncs les estretes relacions de diversa índole entre els estats i la capacitat d'adaptació en farien una proposta altament viable.

Pel que fa a l'àmbit institucional, hi han diverses propostes que funcionen en la regió del Pacífic sudoest des de fa pocs anys i d'altres que, si bé han estat planejades i acceptades, han variat de naturalesa i objectiu en el temps fent que s'hagin implementat de manera variada.

En els Programes d'Actuació Nacional d'Adaptació (NAPA, per les seves sigles en anglès) els governs de Tuvalu⁸ i Kiribati⁹ han diferit pel que fa a la migració com una necessitat que creuen convenient desenvolupar com a part d'un pla de restabliment i rescat com a resposta al

⁸ Govern de Tuvalu, "Programa d'Actuació Nacional d'Adaptació de Tuvalu" (Maig 2007).

⁹ Govern de Kiribati, "Programa d'Actuació Nacional d'Adaptació de Kiribati" (Gener 2007).

canvi climàtica. Per una part el govern de Tuvalu¹⁰ ha expressat que “l’últim recurs d’adaptació seria la migració i el reallotjament en cas d’ocórrer el pitjor escenari”. Per altre banda, el govern de Kiribati¹¹ no ha mencionat el reallotjament o la migració com un element del pla de rescat al país. Posteriorment, Ransan-Cooper et al. (2015: 111) han assenyalat el canvi de discurs de Kiribati després de que el president hagi expressat en diverses ocasions, des de l’establiment del NAPA el 2007, com han hagut d’adoptar el terme “migració amb dignitat” realísticament com a mesura d’adaptació. El motiu d’aquest canvi, segons Anote Tong¹², president de Kiribati, fou que el propi govern havia mostrat preocupació respecte “l’atenció internacional que havia rebut la idea del govern de Tuvalu de veure com a última solució la migració”, i que aquest fet podria “complicar els esforços de resoldre el problema a través d’enfocament regionals o regionals.” En una altre entrevista David Lambourne¹³, Sol·licitor-General de Kiribati, expressà que el canvi es va dur a terme a causa de la “posició radicalment diferent dels estats: mentre que Tuvalu té únicament 10.000 habitants, en comparació amb els 100.000 de Kiribati, i llaços migratoris històrics establerts amb Nova Zelanda”. D’aquesta manera els dos estats escenifiquen les dues tendències que hi ha la zona respecte a la migració com a mètode d’adaptació davant del canvi climàtic: o bé veure’l com una necessitat a causa de pressions demogràfiques, com ara Kiribati, o bé no considerar-lo com a mesura d’adaptació a causa de no tenir pressions demogràfiques tan fortes.

Més enllà d’aquestes pressions demogràfiques, els mecanismes de migració que s’han usat fins al moment per part dels estats illencs amb d’altres estats i que podrien evolucionar a acords bilaterals o regionals sota el marc internacional del canvi climàtic són diversos acords per a la mobilitat de persones. Aquests acords s’han realitzat per a la mobilitat de treballadors, i en menor mesura d’estudiants, dels estats illencs cap als estats d’Austràlia i Nova Zelanda. Dels dos estats, Nova Zelanda és el que històricament ha desenvolupat un major nombre de polítiques de migració, que inclouen plans especials de concessió per a la ciutadania i la residència permanent, per a promoure el desenvolupament econòmic dels estats insulars del Pacífic. A tall d’exemple es pot observar la visa de residència “Categoria d’Accés Pacífic”¹⁴ establerta el 2002. Aquest esquema de vises permet als ciutadans i familiars pròxims dels

¹⁰ Ibid. 25

¹¹ Op. cit.

¹² Entrevista amb el President Anote Tong de Jane McAdam (2009). Inclòs en McAdam, J. (2012). “Climate change, forced migration, and international law.” Oxford University Press.

¹³ Entrevista amb el Sol·licitor-General David Lambourne de Jane McAdam (2009). Inclòs en McAdam, J. (2012). “Climate change, forced migration, and international law.” Oxford University Press.

¹⁴ Departament d’Immigració de Nova Zelanda, “Pacific Access Category”. Actualitzat per darrera vegada el 2018) < <https://www.immigration.govt.nz/new-zealand-visas/apply-for-a-visa/about-visa/pacific-access-category-resident-visa>>.

estats de Tuvalu, Tonga, Kiribati i Fiji, viure, treballar i estudiar a Nova Zelanda sempre que compleixin les condicions de tenir una oferta de treball a l'estat i que tinguin entre 18 i 45 anys. Les quotes per a cada país varien entre 75 i 250 persones, el procés d'elecció es realitza mitjançant una votació i un cop otorgada la visa aquesta té una validesa de per vida. Addicionalment, l'any 2008, en resposta a la necessitat percebuda d'acció sobre els migrants mediambientals el govern de Nova Zelanda va adoptar una posició més proactiva envers ells. El govern va exposar¹⁵ que “reconeix les preocupacions dels països del Pacífic envers el tema”, es va subratllar que els esforços “han d'estar centrats en l'adaptació (...) i ésser recolzats per la voluntat del desig dels pobles pacífics de continuar visquent als seus països” i “reafirmar la història de Nova Zelanda de prestar assistència als pobles pacífics (...), essent el nostre enfocament amb les persones desplaçades pel medi ambient coherent”. No obstant aquesta posició, el govern no ha arribat a crear des de llavors una categoria de visat específica per a les persones desplaçades pels efectes del canvi climàtic.

Austràlia, per altre banda, disposa de varis acords d'acollida amb arxipèlags del sud-est asiàtic així com d'estats del Pacífic per a futurs migrants, semblants, però amb menor nombre de vises ofertes, als de Nova Zelanda. Addicionalment el 2016 es va iniciar el “Pacific Regional plan – climate change and resilience”¹⁶, un pla de suport per a la resiliència i adaptació dels estats pacífics respecte el canvi climàtic.

Després d'haver observat per un costat les propostes acadèmiques per a un desenvolupament regional d'acords o visats regionals i per altre costat els actuals acords en matèria d'immigració o ajuda per part de Nova Zelanda i Austràlia cap als estats insulars, no sembla inconcebible que ambdues parts, tan acadèmics com estat strobïn un punt en comú cap a una proposta que creï un acord especial pels afectats pel canvi climàtic. Tot i que les propostes per a aquests tipus d'acords han estat presentades pels autors citats (Williams 2008; Moberg, 2009); un altre gran nombre en dóna suport com ara McAdam (2012) o Esposito y Camprubí (2011). Alguns dels motius són la gran possibilitat de que es dugui a terme aquests tipus d'acord en comparació a les altres solucions proposades, com ara la convenció internacional o intentar modificar el dret internacional. Alhora, es poden observar com a

¹⁵ “Background: Environmental Migrants/Relocation/Displacement”, Delegació del Govern de Nova Zelanda a Poznan per la UNFCCC COP14, 343. Forma part de McAdam, Jane. (2012). “Climate Change Forced Migration, and International Law”, p.117. Oxford University Press.

¹⁶ Departament d'Afers Exteriors i Comerç del Govern d'Austràlia. (2016). “Pacific Regional – climate change and resilience”, <http://dfat.gov.au/geo/pacific/development-assistance/Pages/resilience-pacific-regional.aspx>

optimistes l'establiment a finals del 2017 per part del govern de Nova Zelanda¹⁷ de la primera visa pels refugiats del canvi climàtic, que tot i així el seu contingut encara s'ha de desenvolupar.

Analitzant aquest escenari amb el primer element podem percebre com per part dels estats de Nova Zelanda i Austràlia hi ha hagut històricament una aproximació a l'ajut dels estats illencs de diverses formes. Es pot percebre així com aquest escenari té opcions de que es dugui a terme, donada la recent voluntat política de Nova Zelanda, i com podria generar dinàmiques per a que altres estats de la zona com Austràlia hi intevinguin semblantment. Pel que fa al segon element, els illencs podrien percebre com a positiva aquesta proposta, ja que per una part no se'ls tracta únicament com a refugiats i se'ls otorguen drets i mesures d'adaptació per a treballar en els estats als quals migrarien. Cal dir, però, que segurament desitjarien mesures d'ajut i assistència al propi territori, com s'ha remarcat anteriorment, per a poder restar en les seves illes el màxim temps possible. Malgrat tot, les opcions de resiliència que els representa als illencs, així com la possibilitat per a generar futures dinàmiques regionals fan d'aquest escenari que sigui tan possible com altament desitjat, tot i limitacions, pels pobles pacífics.

¹⁷ Pearlman, Jonathan. (2017) "Nova Zelanda crea una visa especial pels refugiats pels illencs pacífics afectats pel canvi climàtic". Straits Times. (9 de desembre de 2017. <http://straitstimes.com/asia/new-zealand-creates-special-refugee-visa-for-pacific-islanders-affected-by-climate>).

5. CONCLUSIONS

La complexitat del canvi climàtic i el seu impacte en la forma en que funcionen els ecosistemes, la diversitat d'interdependències entre diverses societats i els seus entorns i les dimensions dels riscos associats ens porten a contemplar les mesures que s'han de dissenyar i implementar per abordar les repercussions humanes del canvi climàtic. L'enfonsament d'illes i l'obligat desplaçament de les poblacions és, sens dubte, un dels impactes humans més difícils de manejar.

S'ha demostrat al llarg de la investigació com la manca de mecanismes legals per a poder defensar i protegir aquestes persones ha creat un dels reptes més difícils i urgents de la comunitat internacional: aconseguir trobar noves formes de protecció. Aquest buit legal ha fet que tota conceptualització usada per a definir els desplaçats forçats mediambientalment, la qual s'observa fins i tot en l'ús emprat en el terme per a designar-los en aquest treball, comporti determinar una posició política. A nivell estatal o institucional aquesta elecció implica preservar uns interessos propis. Tan si és per a evitar compromisos per a real·lotjar aquestes persones per part del propi estat o organització, o d'altre manera per a reduir el concepte polític del canvi climàtic com s'ha vist amb el terme dels migrants climàtics. De manera paral·lela la posició establerta per part dels pobles del Pacífic és totalment contrària. Reivindicant la no acceptació de la conceptualització de refugiats, demostrant que desitgen tenir un futur que comporti determinades mesures d'adaptació i resiliència pels mateixos, han assenyalat a la comunitat internacional com a responsable de la situació provocada pel canvi climàtic en la que es troben.

Malauradament, però aquestes preferències locals, tot i haver sigut transmeses als governs tan internacionals com nacionals, no han sigut implementades. Davant d'aquesta inacció política de la comunitat internacional, s'han plantejat per part d'una gran varietat d'autors, propostes de futur per als estats illencs del Pacífic.

Les propostes, més enllà d'exposar-les, s'han presentat en forma d'escenaris en la present investigació. El motiu de fer-ho així ha sigut el de realitzar-ne un estudi de cadascuna d'elles per a observar-ne dos aspectes. Per un costat tenint en compte la posició gairebé immòbil de la comunitat internacional pel que fa a mesures a realitzar, s'ha observat la possibilitat de que es duguin a terme o que s'estableixin en un futur. Per altre costat, tenint en consideració les

exigències dels pobles pacífics s'ha explorat la possibilitat de que acceptessin o anhelessin l'escenari.

Evidentment, al realitzar aquest anàlisi dels escenaris s'ha hagut de fer una pronosticació sobre la possibilitat de que s'establissin. Aquesta pronosticació, s'ha intentat fer amb la màxima rigurositat possible tenint en compte les veus d'altres experts, com els ja al·ludits McAdam, Cournil o Esposito i Camprubí, sobre la eventualitat futura de cada opció. L'auguri relatiu a l'acceptació dels estats illencs s'ha tingut en compte basat en les premisses de que fos un escenari que impliqués mesures d'adaptació i resiliència en primer terme al territori, i en segon lloc, que contemplés mesures de migració activa més enllà de fer-ho sota la consideració de refugiat.

D'aquest anàlisi se'n reafirma la visió que els mecanismes normatius del dret internacional no són idonis per a oferir una solució cap als desplaçats forçosos mediambientalment. Tan si es modifiquessin els mecanismes actuals de protecció (la Convenció de Ginebra, la consideració d'apàtrides, o l'ampliació de la protecció complementària), aquests tindrien poques possibilitats de que s'establissin en un futur. Si bé s'ha vist que hi ha una possibilitat d'arribar a l'escenari de considerar als desplaçats com a apàtrides, aquest és dubtós que fos efectiu donada la impredictibilitat dels estats a actuar un cop s'arribés al punt d'una aparició massiva d'apàtrides climàtics. Més enllà de l'escassa possibilitat de que una modificació de les formes de protecció és donés a terme, cap d'aquestes conté mesures que acceptarien els illencs. No acceptarien l'opció d'ésser considerats únicament refugiats sense cap altre tipus de dret o assistència. Tampoc voldrien postposar les solucions i assistència fins que fossin considerats apàtrides. Per últim probablement una part acceptarien ésser englobats dins de la protecció complementària, però alhora requeririen mesures d'adaptació a les illes, mentre que molts d'altres seguirien rebutjant la protecció sense mesures de resiliència en el país d'acollida. Amb tot, aquests tres escenaris tenen alhora poques possibilitats d'establir-se i poc desig i anhel per part dels illencs, fet que fa que siguin les opcions de crear categories "sui generis" de protecció les que tinguin un major potencial de futur. Escenifica aquest fet que més enllà de que els mecanismes del dret internacional no siguin els idonis pel canvi climàtic, com s'ha exposat anteriorment, reformar-los no és una opció ni possible ni desitjable tant per la comunitat internacional ni pels pobles pacífics.

Establir un protocol global o convenció específica és un escenari que s'ha contemplat i que podria tenir una estructura i formes molt diverses. Aquesta varietat d'opcions fa que sigui una

opció que s'hagi d'especificar àmpliament i que impliqui gran incertesa en referència al seu establiment. L'exposició per part de Cournil (2009) d'ésser una “espasa de doble tall” fa que sigui tan una opció probable com improbable de que succeixi. Afegit a això cal considerar de que dependria en el que s'incloués en el mateix, com ara la migració transfronterera o el tipus assistència als estats afectats, considerar-lo com un escenari anhelat pels illencs. Instaurar diversos acords regionals o bilaterals és la l'escenari que s'ha vist que és més probable que succeixi i alhora aquella que implica més acceptació per part dels pobles pacífics. El motiu és que, concretament, els estats de la regió receptors poden establir obligacions adequades a la seva voluntat política, establint qui es pot desplaçar, quan i de quina manera, accions que no poden modelar en un context internacional al no poder preservar els interessos estatals d'una manera més específica. Els pobles pacífics, conjuntament, ho contempen com una opció del seu acontament al implicar, com s'ha vist opcions de reassentament amb formes actives d'ocupació i formes d'assistència al país d'origen, malgrat la necessitat de modificació per a una major adequació d'alguns acords actuals com el d'Austràlia. La creació de vises pels refugiats climàtics per part de Nova Zelanda el desembre passat, malgrat l'ús del terme refugiat, escenifica aquesta realitat. Si bé la proposta encara s'ha de desenvolupar és un pas endavant per a trobar una solució en aquesta direcció.

Com a tall final, el treball ha pogut constatar un seguit d'evidències sobre els desplaçaments forçosos i el canvi climàtic:

- La inadequació i dificultat de reforma dels mecanismes actuals del dret internacional per a poder oferir protecció o assistència als desplaçats forçosos mediambientalment fa que es requereixin de nous instruments per abordar els efectes del canvi climàtic.
- La migració o desplaçament proactiva és considerada com una estratègia d'adaptació i hauria d'ésser recolzada com a tal en futures solucions a proposar-se.
- El planejament futur de polítiques hauria d'incloure les poblacions afectades en el procés de decisió per a que les polítiques tinguin un grau d'acceptació alt.
- Per molt que els acords regionals o bilaterals siguin l'escenari amb més possibilitat d'establir-se, aquest no hauria d'ésser exclouent amb la creació d'un conveni específic pels desplaçats pel canvi climàtic o la creació de nous instruments per escometre els efectes del canvi climàtic.

6. BIBLIOGRAFIA

Llibres

Foucault, M. (1972). *"The archaeology of knowledge"*. Translated from the french by AM Sheridan Smith. Pantheon Books. p.105.

McAdam, J. (Ed.). (2010). "Climate change and displacement: Multidisciplinary perspectives." Bloomsbury Publishing.

McAdam, J. (2012). "Climate change, forced migration, and international law." Oxford University Press.

Vogt, W. (1948). *"Road to Survival"*. (New York: William Sloane Associates.) en François Gemenne, (2001) "How They Became the Human Face of Climate Change: Research and Policy interactions in the Birth of "Environmental Migration" Concept" en Etienne Piguet, Antoine Pécoud, and Paul Guchteneire (eds), *Migration and Climate Change* (Cambridge University Press and UNESCO Publishing, 2011) p.227.

Articles acadèmics i policy papers

Biermann, F., & Boas, I. (2010). "Preparing for a warmer world: Towards a global governance system to protect climate refugees." *Global environmental politics*, vol. 10, no.1, pp. 60-88.

Cooper, J. B. (1997). "Environmental refugees: Meeting the requirements of the refugee definition". New York University, *Environmental Law Journal*, vol. 6, p. 480-492.

Cournil, C. (2009). "The Question of the Protection of 'Environmental Refugees' from the Standpoint of International Law." *Migration and Climate Change*, UNESCO Publishing / Cambridge University Press, pp. 359-386.

Docherty, Bonnie i Giannini, Tyler. (2009). "Confronting a Rising Tide: A Proposal for a Convention on Climate Change Refugees." *Harvard Environmental Law Review*, vol. 33, no. 2, pp. 349- 403.

El-Hinnawi, E. (1985). "Environmental refugees." Unpublished report, United Nations Environment Programme (UNEP), UNEP Office, PO Box 30552, Nairobi, Kenya. Pp.1-40

Espósito, Carlos i Camprubí, Alejandra. (2011). "Cambio climático y Derechos Humanos: el desafío de los "nuevos refugiados"." *Relaciones Internacionales*, vol. 17, pp. 67-85.

Farbotko, C., & Lazrus, H. (2012). "The first climate refugees? Contesting global narratives of climate change in Tuvalu." *Global Environmental Change*, vol. 22, no. 2, pp. 382-390.

Farbotko, C., Stratford, E., & Lazrus, H. (2016). "Climate migrants and new identities? The geopolitics of embracing or rejecting mobility." *Social & Cultural Geography*, vol. 17, no. 4, pp. 533-552.

- Felli, R. (2013). "Managing climate insecurity by ensuring continuous capital accumulation: 'climate refugees' and 'climate migrants'". *New Political Economy*, vol. 18, no. 3, pp.337-363.
- Gemenne, F. (2006). "Climate Change and Forced Displacements: Towards a Global Environmental Responsibility?." Paper presented in the annual meeting of the International Studies Association, San Diego, California, USA. (22 March 2006). Pp. 1-17. Disponible a: <http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/0/9/8/5/6/pages98567/p98567-1.php>. [Accedit el maig de 2018]
- Hodgkinson, David Burton, Tess; Dawkins, Simon Young, Lucy and Coram, Alex. (2009). "Towards a convention for persons displaced by climate change: key issues and preliminary responses." En *IOP Earth and Environmental Science*, vol. 6, pp. 1-5.
- Jayawardhan, S. (2017). "Vulnerability and Climate Change Induced Human Displacement." *Consilience*, Columbia University Press, vol. 17, pp. 103-142.
- Kälin, Walter; Schrepfer, Nina. (2012). "Protecting people crossing borders in the context of climate change – Normative gaps and possible approaches". (Policy Paper de la sèrie Investigació de Polítiques Legals i de Protecció d'ACNUR). PPLA/2012/01. Disponible a: <<http://www.unhcr.org/protection/environment/542e9abd9/protecting-people-crossing-borders-context-climate-change-normative-gaps.html>> [Accedit el maig de 2018]
- Keane, D. (2003). "The environmental causes and consequences of migration: a search for the meaning of environmental refugees." *Georgetown International Environmental Law Review*, vol. 16, no. 2, pp. 209-224.
- Kolmannskog, V. (2012). "Climate change, environmental displacement and international law." *Journal of International Development*, vol. 24, no. 8, pp. 1071-1081.
- McGregor, J. (1994). "Climate change and involuntary migration: Implications for food security." *Food Policy*, vol. 19, no. 2, pp. 120-132.
- McNamara, K. E., & Gibson, C. (2009). "We do not want to leave our land': Pacific ambassadors at the United Nations resist the category of "climate refugees"." *Geoforum*, vol. 40, no. 3, pp. 475-483.
- Methmann, C., & Oels, A. (2015). "From 'fearing' to 'empowering' climate refugees: Governing climate-induced migration in the name of resilience." *Security Dialogue*, vol. 46, no. 1, pp. 51-68.
- Moberg, Kara. (2009) "Extending refugee definition to cover environmentally displaced persons displaces necessary protection." *Iowa Law review*, vol. 94, pp. 1107-1137.
- Ransan-Cooper, H., Farbotko, C., McNamara, K. E., Thornton, F., & Chevalier, E. (2015). "Being (s) framed: The means and ends of framing environmental migrants." *Global Environmental Change*, vol. 35, pp. 106-115.
- Renaud, F. G., Bogardi, J. J., Dun, O., & Warner, K. (2007). "Control, adapt or flee: How to face environmental migration?" *UNU-EHS*, vol. 5, pp. 1-44.

Renaud, F. G., Dun, O., Warner, K., & Bogardi, J. (2011). "A decision framework for environmentally induced migration." *International Migration*, vol. 49, no. S1, p. e5-e29.

Warner, K., Ehrhart, C., Sherbinin, A. D., Adamo, S., & Chai-Onn, T. (2009). "In search of shelter: Mapping the effects of climate change on human migration and displacement." United Nations University Institute for Environment and Human Security, *Climate Change CARE International*, pp. 1-26.

Williams, A. (2008). "Turning the tide: recognizing climate change refugees in international law." *Law & Policy*, vol. 30, no. 4, pp. 502-529.

Documents oficials de NNUU, altres organitzacions i estats

Assemblea General de les Nacions Unides, (1948). *Declaració Universal dels Drets Humans*, adoptada el 10 de desembre de 1948, 217 A (III), Article 25. Disponible a: <http://www.un.org/es/documents/udhr/UDHR_booklet_SP_web.pdf> [Accedit el maig de 2018]

Assemblea General de les Nacions Unides, (1951). *Convenció relativa a l'estatut dels Refugiats*. (adoptada el 28 de juliol de 1951, va entrar en vigor el 22 d'abril de 1954) 189 UNTS 137, Article 1A (2). Disponible a: <<http://www.unhcr.org/3b66c2aa10>> [Accedit el maig de 2018]

Agència de les Nacions Unides pels Refugiats, (1954). *Convenció sobre l'Estatut dels Apàtrides*, adoptada el 28 de setembre de 1954 Article 1 A (2). Disponible a: <<http://www.acnur.org/t3/fileadmin/Documentos/Publicaciones/2014/9610.pdf?view=>>> [Accedit el maig de 2018]

Agència de les Nacions Unides pels Refugiats, " (2015). *Guia per a protegir a les persones de desastres i canvis mediambientals a través de la relocalització planificada*. Washington: Nacions Unides. Disponible a: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/GUIDANCE_PLANNED-RELOCATION_14-OCT-2015.pdf> [Accedit el maig de 2018]

Departament d'Afers Exteriors i Comerç del Govern d'Austràlia. (2016). *Pacific Regional – climate change and resilience*. Disponible a: <<http://dfat.gov.au/geo/pacific/development-assistance/Pages/resilience-pacific-regional.aspx>> [Accedit el maig de 2018]

Departament d'Immigració de Nova Zelanda, (2018). *Pacific Access Category*. Disponible a: <<https://www.immigration.govt.nz/new-zealand-visas/apply-for-a-visa/about-visa/pacific-access-category-resident-visa>>. [Accedit el maig de 2018]

Guterres, A. (2008). "Climate change, natural disasters and human displacement: A UNHCR perspective." Alt Comissionat de les Nacions Unides pels Refugiats, Ginebra, Research UNHCR, 492bb6b92. Disponible a: <<http://www.unhcr.org/4901e81a4.pdf>> [Accedit el maig de 2018]

Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides pels Drets Humans, (1998). *Principis Rectors del Desplaçament Intern*, (adoptats l'11 de febrer de 1998). UN Doc E/CN.4/1997/53/Add.2. Disponible a: <<http://documents-dds->

ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G98/104/93/PDF/G9810493.pdf?OpenElement> [Accedit el maig de 2018]

Organització de l'Unitat Africana, (1969). *Convenció que regula els aspectes específics dels problemes dels refugiats a l'Àfrica*. (Adoptada el 10 de setembre de 1969, va entrar en vigor el 20 de juny de 1974) 1001 UNTS 45. Disponible a: <<http://www.unhcr.org/about-us/background/45dc1a682/oau-convention-governing-specific-aspects-refugee-problems-africa-adopted.html>> [Accedit el maig de 2018]

Organització dels Estats Americans, (1984). *Declaració de Cartagena dels refugiats*. (Adoptada pel Col·loqui sobre la Protecció Internacional dels Refugiats a Amèrica Central, Mèxic i Panamà el 22 de novembre de 1984). Disponible a: <https://www.oas.org/dil/1984_cartagena_declaration_on_refugees.pdf> [Accedit el maig de 2018]

Organització Internacional per a les Migracions, (2007). *Nota de discussió: migració i mediambient*. Organització Internacional per les Migracions, Ginebra. 14 de febrer de 2008, pp. 1-7. Disponible a: <https://www.iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/about_iom/en/council/94/MC_INF_288.pdf> [Accedit el maig de 2018]

Pearlman, Jonathan. (2017) “Nova Zelanda crea una visa especial pels refugiats pels illencs pacífics afectats pel canvi climàtic”. Straits Times. (9 de desembre de 2017). Disponible a: <<http://straitstimes.com/asia/new-zealand-creates-special-refugee-visa-for-pacific-islanders-affected-by-climate>> [Accedit el maig de 2018]

República de Kiribati. (2007). *Kiribati's National Adaptation Program of Action, NAPA*. Ministeri de Recursos Naturals, Medi Ambient, Agricultura i Terres. Adoptat el gener de 2007. Disponible a: <<https://unfccc.int/resource/docs/napa/kir01.pdf>> [Accedit el maig de 2018]

República de Vanuatu. (2007). *Vanuatu's National Adaptation Program of Action, NAPA*. Ministeri de Medi Ambient, Terra i Desenvolupament Agrícola. Adoptat el gener de 2007. Disponible a: <<https://unfccc.int/resource/docs/napa/vut01.pdf>> [Accedit el maig de 2018]

Escenari	Possibilitat de que s'aconsegueixi	Anhel per part dels illencs
<p>Ampliar la Convenció de Ginebra de 1951</p>	<p>Baixa possibilitat, donada la manca de desenvolupament dels termes derivats del canvi climàtic en relació als refugiats i la tendència a un reconeixement restringit dels mateixos.</p>	<p>Oposició a la concepció d'ésser considerats com a refugiats en el cas de que no s'oferixin opcions addicionals de resiliència adherides a la protecció donada en la convenció.</p>
<p>Incloure els desplaçats forçats mediantamentalment com a apàtrides</p>	<p>Altament possible a curt termini. Tot i així, un cop s'arribés, a llarg termini, a la situació de reassentar els illencs al desaparèixer l'estat seria dubtós el compromís dels estats davant d'una aparició massiva d'apàtrides.</p>	<p>Manca d'informació sobre la voluntat dels illencs. Malgrat tot, és altament probable que responguessin negativament a la opció a causa de la manca de solucions que presenta a curt termini.</p>
<p>Incloure el canvi climàtic dins el marc de la protecció complementària</p>	<p>Baixa possibilitat, a causa de que els estats dels quals disposen de protecció complementària han sigut molt restrictius en la seva concessió.</p>	<p>Dualitat per part dels estats afectats. Aquells illencs dels estats dels quals estan disposats a emigrar al saber que rebrien drets més enllà dels de refugiats segurament l'acceptarien. En canvi, els illencs dels estats que demanen majors drets i opcions de resiliència que aquesta opció segurament no l'acceptarien o tendrien a acceptar-la amb poc anhel.</p>
<p>Incloure el canvi climàtic dins el marc de la protecció complementària</p>	<p>Dependent de les obligacions jurídicament vinculants de la convenció els estats podrien actuar ràpidament i ratificar-lo o bé ésser reticents a fer-ho. D'aquesta manera la possibilitat d'arribar a l'escenari depèn del caràcter més o menys restringit del debat creat abans de la creació del protocol que facilitaria o impediria la seva consecució.</p>	<p>Malgrat el possible ús del concepte refugiat climàtic en el mateix i les seves connotacions exposades, un instrument vinculant d'aquest tipus amb una clara definició dels termes de protecció i assistència a llarg termini seria desitjat pels illencs.</p>
<p>Establir diversos tipus d'acords especials o bilaterals</p>	<p>A curt termini alta possibilitat únicament per part d'estats geogràficament i culturalment propers com ara Nova Zelanda i Austràlia.</p>	<p>Percepció positiva de l'escenari sempre i quan inclogui mesures d'ajut i assistència per a poder restar en el propi territori el màxim temps desitjat.</p>

